ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 11ης Νοεμβρίου 1986 *

Στην υπόθεση 313/85,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hof van Cassatie του Βελγίου προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

SpA Iveco Fiat, εταιρίας ιταλικού δικαίου με έδρα το Τορίνο (Ιταλία),

και

Van Hool NV, εταιρίας βελγικού δικαίου με έδρα το Koningshooikt-Lier (Βέλγιο),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 17 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους Y. Galmot, πρόεδρο τμήματος, F. Schockweiler, U. Everling, R. Joliet και J. C. Moitinho de Almeida, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. L. da Cruz Vilaça
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η εταιρία SpA Iveco Fiat, αναιρεσείουσα στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τους δικηγόρους Willemart και F.-X. Dorlodot και κατά την προφορική διαδικασία από τον J. Lambers, δικηγόρο Βρυξελλών,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— η εταιρία Van Hool NV, αναιρεσίβλητη στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενη από τον A. de Caluwé, δικηγόρο Βρυξελλών,

— η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη κατά την έγγραφη διαδικασία από τον B. E. McHenry, του Treasury Solicitor' s Department, και

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον H. Van Lier, μέλος της νομικής της υπηρεσίας,

την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Ιουνίου 1986,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Οκτωβρίου 1986,

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

1 Με Διάταξη της 4ης Οκτωβρίου 1985, η οποία περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Οκτωβρίου 1985, το Hof van Cassatie του Βελγίου υπέβαλε, δυνάμει του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (αποκαλούμενης εφεξής: η Σύμβαση), προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 17 της εν λόγω Σύμβασης.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας ιταλικού δικαίου SpA Iveco Fiat της εταιρίας βελγικού δικαίου Van Hool NV ως προς το κύρος ρήτρας διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία περιλαμβανόταν σε γραπτή σύμβαση περί αποκλειστικότητας των πωλήσεων, η οποία προέβλεπε ότι η παράταση της ισχύος της ήταν δυνατόν να γίνει μόνο εγγράφως και η οποία εξακολούθησε και μετά τη λήξη της να συνιστά, παρά την έλλειψη οποιασδήποτε γραπτής ανανεώσεώς της, τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων που συνέχισαν να έχουν τα μέρη.

3 Η διαφορά αυτή, της οποίας επελήφθη το Hof van Cassatie του Βελγίου, ώθησε το τελευταίο να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

« Πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 17 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 η γραπτή σύμβαση η οποία περιλαμβάνει ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας και η οποία, παρόλο ότι έχει λήξει, εξακολούθησε να συνιστά τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων των μερών, μολονότι δεν τηρήθηκε η προβλεπόμενη από την ίδια τη σύμβαση προϋπόθεση ότι η ισχύς της δεν μπορούσε να παραταθεί παρά μόνο εγγράφως; »

4 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου. Τα στοιχεία αυτά του φακέλου δεν επαναλαμβάνονται πιο κάτω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για να σχηματίσει κρίση το Δικαστήριο.

5 Προς οριοθέτηση του ζητήματος πρέπει καταρχάς να υπομνηστεί ότι η προϋπόθεση του έγγραφου τύπου από την οποία το άρθρο 17 της Σύμβασης εξαρτά το κύρος των ρητρών διεθνούς δικαιοδοσίας έχει ως αποκλειστικό σκοπό να διασφαλίσει ότι υπάρχει πράγματι συμφωνία μεταξύ των μερών, αφετέρου δε, επιβάλλει στον εθνικό δικαστή την υποχρέωση να εξετάσει αν υφίσταται τέτοια συμφωνία όσον αφορά τη ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας, συμφωνία η οποία πρέπει να εκδηλώνεται κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο (αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 1976 στην υπόθεση 24/76, Salotti, Slg. 1976, σ. 1831, και στην υπόθεση 25/76, Segoura, αυτόθι, σ. 1851).

6 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο επιβάλλεται να γίνει διάκριση μεταξύ δύο καταστάσεων.

7 Εφόσον το εφαρμοστέο δίκαιο δέχεται την παράταση της αρχικής σύμβασης χωρίς να τηρηθεί ο έγγραφος τύπος που προβλέπεται ρητά, όλες οι ρήτρες της εν λόγω σύμβασης, περιλαμβανομένης και της ρήτρας περί διεθνούς δικαιοδοσίας, εξακολουθούν να δεσμεύουν τα μέρη, η συμφωνία των οποίων ως προς την τελευταία πρέπει να αποδεικνύεται κατά τρόπο βέβαιο και σύμφωνα με τον τύπο που ορίζει το άρθρο 17.

8 Αν, αντίθετα, κατά το εφαρμοστέο δίκαιο η ισχύς της αρχικής σύμβασης δεν μπορεί να παραταθεί, εφόσον η σύμβαση δεν ανανεωθεί εγγράφως, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν η ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 17, εφόσον εντάσσεται σε ένα σύνολο ρητρών προγενέστερης γραπτής συμβάσεως που έχει λήξει, οι οποίες εξακολούθησαν σιωπηρά να ισχύουν και να αποτελούν τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων που συνέχισαν να έχουν τα μέρη.

9 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, σε περίπτωση μη εγγράφου συμφωνίας περί διεθνούς δικαιοδοσίας, πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 17, εφόσον η γραπτή επιβεβαίωση της εν λόγω συμφωνίας εκ μέρους ενός από τους συμβαλλομένους περιήλθε στον αντισυμβαλλόμενο, ο οποίος δεν διατύπωσε εγκαίρως καμία αντίρρηση (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985 στην υπόθεση 221/84, Berghoefer, Συλλογή 1985, σ. 2699). Αν λοιπόν η ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας εντάσσεται σε ένα σύνολο ρητρών προγενέστερης γραπτής συμφωνίας που έχει λήξει, οι οποίες εξακολούθησαν σιωπηρά να ισχύουν και να αποτελούν τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων που συνέχισαν να έχουν τα μέρη, οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 17 ως προς τον τύπο δεν πληρούνται παρά μόνο σε περίπτωση κατά την οποία ο ένας από τους συμβαλλομένους επιβεβαίωσε εγγράφως τη ρήτρα αυτή ή το σύνολο των ρητρών στις οποίες περιλαμβάνεται και η ίδια, χωρίς ο αντισυμβαλλόμενος, στον οποίο περιήλθε η επιβεβαίωση, να διατυπώσει σχετικά αντιρρήσεις.

10 Πρέπει λοιπόν στο υποβληθέν από το Hof van Cassatie του Βελγίου ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 17 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις έχει την έννοια ότι, εφόσον έχει λήξει ο χρόνος ισχύος γραπτής συμβάσεως η οποία περιλαμβάνει ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας και προβλέπει, για την παράταση της ισχύος της, την τήρηση του έγγραφου τύπου, εξακολουθεί όμως να συνιστά τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων μεταξύ των μερών, η εν λόγω ρήτρα ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο αυτό ως προς τον τύπο, αν τα μέρη μπορούσαν, κατά το εφαρμοστέο δίκαιο, να παρατείνουν εγκύρως την αρχική σύμβαση χωρίς να τηρήσουν τον έγγραφο τύπο ή αν, σε αντίθετη περίπτωση, ο ένας από τους συμβαλλομένους έχει επιβεβαιώσει εγγράφως τη ρήτρα αυτή ή το σύνολο των ρητρών που εξακολουθούν σιωπηρά να ισχύουν και στις οποίες περιλαμβάνεται και η ίδια, χωρίς ο αντισυμβαλλόμενος, στον οποίο περιήλθε η επιβεβαίωση, να διατυπώσει σχετικά αντιρρήσεις.

Επί των δικαστικών εξόδων

11 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με Διάταξη της 4ης Οκτωβρίου 1985 το Hof van Cassatie του Βελγίου, αποφαίνεται:

Το άρθρο 17 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις έχει την έννοια ότι, εφόσον έχει λήξει ο χρόνος ισχύος γραπτής συμβάσεως η οποία περιλαμβάνει ρήτρα περί διεθνούς δικαιοδοσίας και προβλέπει, για την παράταση της ισχύος της, την τήρηση του έγγραφου τύπου, εξακολουθεί όμως να συνιστά τη νομική βάση των συμβατικών σχέσεων μεταξύ των μερών, η εν λόγω ρήτρα ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο αυτό ως προς τον τύπο, αν τα μέρη μπορούσαν, κατά το εφαρμοστέο δίκαιο, να παρατείνουν εγκύρως την αρχική σύμβαση χωρίς να τηρήσουν τον έγγραφο τύπο ή αν, σε αντίθετη περίπτωση, ο ένας από τους συμβαλλομένους έχει επιβεβαιώσει εγγράφως τη ρήτρα αυτή ή το σύνολο των ρητρών που εξακολουθούν σιωπηρά να ισχύουν και στις οποίες περιλαμβάνεται και η ίδια, χωρίς ο αντισυμβαλλόμενος, στον οποίο περιήλθε η επιβεβαίωση, να διατυπώσει σχετικά αντιρρήσεις.

Galmot Schockweiler

Everling Joliet Moitinho de Almeida

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 11 Νοεμβρίου 1986.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

Y. Galmot